

no. 5. P. 408–414. URL: <https://doi.org/10.4992/jjpsy.71.408> (date of access: 10.01.2024)

5. Hampe B. *Metaphor: Embodied Cognition and Discourse*. Cambridge University Press, 2017.

6. Clausner T. C., Croft W. Domains and image schemas. *Cognitive Linguistics*. 1999. Vol. 10, no. 1. P. 1–31. URL: <https://doi.org/10.1515/cogl.1999.001> (date of access: 08.01.2024)

7. Mandler J. M. On defining image schemas. *Language and Cognition*. 2014. Vol. 6, no. 4. P. 510–532. URL: <https://doi.org/10.1017/langcog.2014.14> (date of access: 08.01.2024)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-36>

NEOSEMANTISMS IN THE UKRAINIAN TERMINOLOGY OF MANAGEMENT

НЕОСЕМАНТИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

Krasnopolska N. L.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor
Associate Professor at the Department
of Business Linguistics
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine*

Краснопольська Н. Л.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київський національний економічний
університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Kozlovets I. I.

*Lecturer
Separate structural unit “Vocational
College of Engineering, Management
and Land Management of National
Aviation University”,
Kyiv, Ukraine*

Козловець І. І.

*викладач
Фаховий коледж інженерії,
управління та землевпорядкування
Національного авіаційного
університету
м. Київ, Україна*

Істотними ознаками наукової термінології ХХІ ст. є її динамічність, взаємодія із загальноживаною лексикою та інтеграція з різними термінологічними системами. «Усі суперечності й виклики глобалізації світу відбиваються насамперед на термінології кожної мови, оскільки цей шар лексики, з одного боку, найчутливіший до науково-технічних та

цивілізаційних змінень, а з іншого – найважливіший для сучасної комунікації людей» [1, с. 21]. Відбувається збагачення термінофонду української мови, зокрема метамови менеджменту, через появу лексико-семантичних новотворів, які постали в результаті модифікації значення слів, уже наявних у мові.

Головними чинниками, що сприяють активізації семантичних процесів у сучасній українській мові, на думку О. А. Стишова, є: а) постійний розвиток мовної семантики в процесі активного функціонування мови й мовлення (пошук нових номінацій, а також виражально-зображальних засобів); б) ментально-психологічні, асоціативні закони мовного сприймання кожного народу, тільки йому притаманна мовотворчість; в) ситуативність мовлення й контекстуальна взаємопов'язаність слів; г) активізація прагматичних інтенцій авторів, індивідуально-авторської креативної діяльності (як вияв когнітивних здібностей осіб) у пошуках оригінальних номінативних і емоційно-експресивних засобів переважно за рахунок незвичної сполучуваності слів у контекстах тощо; г) змішування та взаємовплив лексичних одиниць різних стилів і функційних реєстрів; д) динамічні зміни в житті українського соціуму, його світогляді, мовних уподобаннях [5, с. 44].

Значний прошарок у термінології менеджменту становлять неосемантизми – лексеми, зафіксовані у словниках, які стали вживатися з новими значеннями чи то внаслідок вживання термінологічної лексики в іншій терміносфері або в загальноновживаній лексиці; чи то внаслідок набуття ними певних експресивно-оцінних значень або метафоричного вживання. Це лексеми, які є наслідком внутрішнього, семантичного словотворення, в яких уже наявною формою передане нове значення [3, с. 241].

Автори монографії «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі» стверджують, що нові слова з відомою формою, але новим значенням постають у трьох іпостасях: як семантичні деривати, що з'явилися у мові внаслідок семантичного словотворення в межах уже відомого слова; як приховані новозапозичення, що становлять нове значення раніше адаптованого іншомовного слова, запозичене у тій же формі, від того ж або й іншого прототипу з тієї ж або з іншої мови-джерела; як новотвори, які постали завдяки повторному використанню тієї ж словотвірної моделі для позначення нового поняття (повторне створення вже наявної форми для нового значення) [3, с. 241]. Значення таких одиниць можна простежити лише в контексті, який відображає глибинні асоціативно породжувальні мотиви їх виникнення.

Зібрані численні приклади з метамови менеджменту засвідчують, що найчастіше семантичні видозміни (семантизація) відбуваються в запозичених лексемах. Наприклад, лексична одиниця *диференціація* –

‘поділ, розчленування цілого на різні елементи, частини й форми’ (СІС, с. 374) у терміносистемі менеджменту звужує своє значення: ‘розподіл робіт в організації між її частинами у такий спосіб, щоб кожна з них дістала певний ступінь завершеності в межах одного підрозділу’ (ГРЕ, с. 142). Лексема *опортунізм* – ‘пристосовництво, угодовство, безпринципність’ (СІС, с. 693) в аналізованій терміносистемі зазнала семантичної трансформації і позначає ‘поєднання будь-яких або всіх стилів керівництва, які здатні закріпити позицію керівника або надати йому певні особисті переваги’ (ШМ, с. 127). У фаховій мові менеджерів термін *бюрократія* функціонує зі значенням ‘тип організації, для якої характерний спеціалізований поділ праці, чітка управлінська ієрархія, правила, стандарти, показники оцінки роботи тощо’ (ШМ, с. 673). У цих випадках відбувається коригування семантики запозичених термінів.

До корпусу лексики менеджменту активно засвоюються терміноодиниці з природничо-математичних і гуманітарних галузей науки. Уже набувши термінологічного статусу, окремі лексеми вищезазначених галузей зазнають передислокації на стилістичній шкалі: відбувається перенесення готових термінів з однієї дисципліни в іншу, напр.: математичний термін *алгоритм* у досліджуваній терміносистемі позначає ‘поетапний порядок формування стратегії’ (інтернет-джерело); спортивний термін *клінч*, що позначає ‘заборонений прийом у боксі – взаємне захоплення супротивників у процесі бою’ (СІС, с. 529), у терміносистемі менеджменту ввійшов зі значенням ‘ситуація, що зайшла в глухий кут’ (інтернет-ресурс); лексема *президент* у менедж. – ‘вища посадова особа компанії, корпорації’ (ЕЕ, т. III, с. 46). Суть цього процесу полягає у використанні однієї лексеми для паралельного позначення кількох наукових понять. Така специфіка термінів призводить до виникнення явища міжгалузевої полісемії та омонімії. Причину цього явища вбачаємо в безперервному розвитку думки, у переосмисленні наявних фактів крізь призму методів і принципів іншої науки.

Засвідчено неосемантизм, пов’язаний з мистецькою цариною. Термін *сценарій* вживається на позначення: ‘1) предметно-зображальної і композиційної основи сценічної вистави чи кінострічки; 2) *перен.* Заздалегідь підготовленого детального плану здійснення чого-небудь’ (СІС, с. 872). У термінології менеджменту функціонує зі значенням ‘опис картин майбутнього, що складається з погоджених, логічно взаємопов’язаних подій і послідовності кроків, які ведуть до прогнозованого образу організації’ (ГРЕ, с. 548). Отже, термін менеджменту *сценарій* утворився на основі метафоризації цього слова.

У досліджуваній терміносистемі засвідчені терміни, пов’язані з кольоровою символікою: *золотий парашут, платинові комірки, золоті*

комірці, білі комірці, сині комірці, рожеві комірці, сірі комірці. На думку О. П. Винник, «предикатам на позначення кольорів належить найвиразніша метафоризувальна роль» [2, с. 8], оскільки певний колір у терміні виступає символом. Як бачимо, «потреба в нових найменуваннях, бажання не лише назвати предмет, явище, подію, але й дати експресивну оцінку, пошуки термінологічних позначень тощо призвели до змін у семантиці багатьох слів, розвитку нових значень і відтінків значень у їхніх семантичних структурах» [4, с. 75].

Дослідження уможлиблює зробити висновок про те, що неосемантизми становлять значний прошарок у термінології менеджменту. Завдяки механізмам семантичної деривації здійснюється поповнення термінологічного фонду досліджуваної галузі. Термінологія менеджменту вибирає терміноодиниці значної кількості галузевих терміносистем, коригуючи їхню семантику.

Література:

1. Боярова Л. Г. Українська наукова термінологія в контексті глобалізаційних процесів. *Українська наукова термінологія. Природничі науки*: зб. матер. наук.-практ. конф. К. : Наук. думка, 2012. Вип. 4. С. 20–28.
2. Винник О. П. Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики : автореф. дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / О. П. Винник; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2007. – 15 с.
3. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному лексиконі: монографія. К. : Видавн. дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
4. Сменова Л. В. Нові лексико-семантичні варіанти дієслів української мови. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. № 37, Київ, 2018. С. 75–79.
5. Стишов О. А. Неосеманти в сучасному українськомовному інтернет-дискусі. *Studia Linguistica*, 2022. Вип. 21. С. 41–56.

Умовні скорочення назв джерел:

- ГРЕ – Генеза ринкової економіки / За наук. ред. Г. І. Башнянина, В. С. Іфтемичука. Львів : «Магнолія плюс», 2004. 688 с.
- ЕЕ – Економічна енциклопедія : У 3 т. / Ред. кол. С.В. Мочерний та ін. Київ: Вид. центр «Академія», 2000.
- СІС – Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. К. : Довіра, 2000. 1018 с.
- ШМ – Шегда А.В. Менеджмент : підруч. Київ : Знання, 2004. 687 с.